

3. Штурмовий збір. Фонд «Підтримай Третю Штурмову». URL: <https://ab3.support/shтурмову-й-zbir>

4. Гичко Марта. Дорофєєва продала свої вуха з кліпу «На самоті» за 2 млн гривень. УНІАН, від 9 грудня 2023. URL: <https://www.unian.ua/lite/stars/dorofyeyeva-prodala-svoji-vuha-z-klipu-na-samoti-za-2-mln-griven-12479382.html>

5. Ткачук Борис. Картину Марії Примаченко продали на аукціоні за 500 тис. Гроші підуть на потреби ЗСУ. Hromadske, від 6 травня 2022. URL: <https://hromadske.ua/posts/kartinu-mariyi-primachenko-prodali-na-aukcioni-za-dollar500-000-groshi-pidut-na-potrebi-zsu>

6. Креативні ініціативи на підтримку армії. Ukraïner, від 5 травня 2022. URL: <https://www.ukraïner.net/kreatyv-armii/>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-390-6-32>

ПЕРФОРМАТИВНЕ МИСТЕЦТВО В ЕПОХУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ НОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Железняк Д. С.

студентка I курсу магістратури

*Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Традиційні форми мистецтва, такі як живопис, скульптура та театр, продовжують захоплювати публіку, проте також набувають популярності нові формати, які розширюють розуміння мистецтва. Одним з таких явищ є перформанс. У сучасному світі, де цифрові технології проникають у всі сфери життя, мистецтво не стає винятком.

Соціальні мережі стали одним з вдалих майданчиків для перформансу. Завдяки своїм інтерактивним можливостям та широкій аудиторії вони дають нові інструменти для самовираження та спілкування з публікою. Як зазначає Русаков С., імерсивне мистецтво починає відігравати нову роль на артринку. Використання новітніх технологій розширило можливості для створення імерсивних мистецьких інсталяцій, що сприяє зростанню інтересу до мистецтва та відвідуваності подій у сфері артринку [9, с. 129]. Перформанс в соціальних мережах стає все більш популярним, і має значний вплив на те, як ми сприймаємо та переживаємо мистецтво.

Мета полягає в дослідженні, як соціальні мережі впливають на розширення меж перформансу, а також аналізі обраних прикладів задля оцінки їхнього впливу на розвиток мистецтва соціальних процесів.

Перформанс – з англійської мови *performance*, як форма сучасного мистецтва означає дії художника або групи, які відбуваються у певному місці й спостерігаються в реальному часі. У контексті сучасного авангардного чи концептуального мистецтва, на відміну від традиційних форм на кшталт театру перформанс часто включає живі композиції з символічними атрибутами, жестами та позами [7].

Скиба Ю.Ю. та Луньо П. Є зазначають, що саме аудиторія та взаємодія художника з нею є центральною характеристикою перформансу. Своєю чергою, відсутність аудиторії теж є свідомим жестом художника. Так перформанс часто документується та експонується у вигляді відео [10, с. 282].

Перформанс кидає виклик усталеним уявленням про суть та функцію мистецтва, а також про роль інституцій, таких як галереї, музеї та артпринки. Роузлі Голдберг у своїй фундаментальній праці «Мистецтво перформансу: від футуризму до сьогодні» стверджує, що історія перформансу сягає корінням у добу Відродження. Проте саме з 1960-х років він набуває бурхливого розвитку, постійно розширюючи межі свого визначення [1].

Перформанс – це живий діалог між митцем та глядачем, де емоції стають мовою спілкування. Художник не просто розповідає про сенс життя, він транслює його через свої дії, реакції та взаємодію з аудиторією. Слова тут стають другорядними, адже головне – це емоційний заряд, який перформер створює та ділиться з глядачами. Реакції глядачів – захоплення, гнів, нерозуміння чи співчуття – стають частиною перформансу, адже саме вони доповнюють задум художника та роблять його унікальним [6].

Отже, проаналізувавши загальні визначення поняття «перформанс», ми можемо узагальнити це поняття. Тоді виходить, що перформанс – це вид сучасного мистецтва, де дія художника стає твором, може бути провокативним, епатажним, зворушливим, або ж таким, що кидає виклик усталеним уявленням про мистецтво та його місце в суспільстві та важливою складовою перформансу є реакція глядача. Яскравим прикладом перформансу можна вважати випадок, коли митець на ім'я Девід Нез створив роботу «Космологія» – він лежав на підлозі у колі, викладеному зі світлових труб, над його животом зі стелі звисала лампочка, і він намагався дихати в одному ритмі зі всесвітом [4, с. 50].

Засновниця напряму перформансу, М. Абрамович описує його наступним чином: «Наше маленьке приватне «я», з яким доводиться жити, коли входиш у простір перформансу, змінюється. Твоє «я» стає вищим, це вже не ти. Це не той ти, котрого знаєш. Це дещо інше» [4, с. 66]. Отже, феномен й популярність перформансу полягає у тому, що він викликає метаморфозу особистості, представляючи її в новому, незнайомому для неї вигляді.

Усім відома сьогодні соціальна мережа Instagram з'явилась у нашому житті не так вже і давно – 2010 рік. Тоді це було щось на кшталт онлайн-

щоденника, але зараз це частина життя, де користувачі женуться за лайками та намагаються монетизувати свої дні. Сьогодні Instagram використовують також для просування своїх ідей і навіть найпопулярніші галереї заводять аккаунт у цій мережі. Фото, що були зроблені саме для цієї мережі часто впізнавані з першого погляду. На це вплинув формат та фільтри для фото, які нам пропонує розробник. І цей момент надихнув лондонського художника Бруно Рібейро, що він і використав його у своєму проєкті «Real Life Instagram». Ідея була у тому, що він встановлював у місті екрани, що імітували квадратну сторінку. В екрані було прозоре тоноване вікно, що змінювало колір нібито на зображення наклали фільтр [5, с. 210]. Через цей екран він знімав життя та краєвиди міста, міксуючи таким чином реальність та символи віртуальності. Своім проєктом Рібейро привернув увагу до того, що наше захоплення цією мережею настільки сильне, що навколишній світ ми бачимо вже як потенційні кадри.

1 березня 2009 року, з 7:30 ранку до 23:00 вечора, художниця Рейчел Перрі представила перформанс постійно оновлювати свій статус у Facebook. Вона відповідала на питання, яке Facebook автоматично ставить користувачам у полі статусу: «Що ти зараз робиш?». Цей процес виявився для неї виснажливим, оскільки вона практично не могла зосередитись на інших справах протягом дня, але проєкт приніс їй неочікувану шалену популярність [2].

Цей експеримент показує роль соціальних мереж у нашому житті та вплив цих зв'язків на нашу реальність, взаємини з іншими та самопізнання.

Митець Макс Дові представив цікавий перформанс, який назвав «Біржа емоцій» («Emotional Stock Market»). Автор використав дані з Твіттера, які оброблялися в режимі реального часу, для оцінювання вартості трьох базових емоцій: смутку, щастя та любові. Біржові брокери продають твіти аудиторії як акції на емоційному біржовому ринку. Потім глядачі торгують своїми твітами відповідно до індексу акцій емоції, в яку вони інвестували. Коли трейдери припиняють торгівлю, інсталяція автоматично продовжує накопичувати непродані твіти. Проєкт супроводжується веб-сайтом, на якому відображається індекс акцій та вартість кожної емоції, якою торгують на емоційному біржовому ринку [2].

Отже, автор використовує сучасні цифрові технології для аналізу та відображення людських емоцій, що є формою впливу на реальність, але з використанням сучасних інструментів аналізу даних. Цей перехід від фізичного втручання в технологію до аналізу даних відображає еволюцію мистецьких практик й зміну в тому, як мистецтво може інтерактивно взаємодіяти з реципієнтом.

Проєкт Лорен Маккарті «Сценарій» («The Script») мав на меті дослідити різні аспекти сучасного суспільства та культури, в тому числі ідею втрати контролю над власним життям, вплив технологій та

соціальних медіа на особистісну автономію, а також поняття колективного авторства. Перформерка Л. Маккарті створила сторінку на Вікіпедії, що дозволила користувачам з усього світу створювати та редагувати сценарій її життя, який Маккарті виконувала наступного дня. Таким чином було створено 30 унікальних перформансів, кожен з яких тривав 24 години [3]. Цей перформанс показує, наскільки хиткою може бути людська особистість, а також, як середовище може впливати на особисте життя, дозволяючи навіть анонімним учасникам формувати та перформувати реальність іншої особи.

Цікавий проєкт-перформанс провів український художник Михайло Алексеєнко. Цей перформанс досліджує тему фейків у соціальних мережах. Художник оголосив своїм підписникам у соціальних мережах, що його запросили на роботу в Америку і він вирушає до Голлівуду. Насправді ж він просто замкнувся у своїй квартирі на Троєщині. Кожного дня він писав пости про своє «життя в Голлівуді», публікував фотографії, які нібито були зроблені в Голлівуді, хоча це був вид з його вікна. Жоден з підписників не запідозрив його у брехні. Навпаки, вони вітали Михайла з успіхом, просили привезти сувеніри. Коли ж Алексеєнко розкрив свій перформанс публіці, це викликало шок як у його віртуальному, так і в реальному житті [6, с. 14]. Проєкт «Голлівуд-Троєщина» змушує нас замислитися про те, як ми сприймаємо інформацію в соціальних мережах, про те, як легко нас обдурити та про те, як важливо критично мислити. Цей проєкт є актуальним, адже фейки та дезінформація стали серйозною проблемою в сучасному суспільстві.

Отже, ми можемо зазначити, що мистецтво перформансу в соціальних мережах є динамічною силою, яка змінює наше сприйняття мистецтва та його місце в суспільстві. Інтерактивність та доступність лежать в основі успіху перформансу в соціальних мережах. Художники можуть безпосередньо спілкуватися з глядачами, залучаючи їх до процесу створення твору, роблячи мистецтво більш доступним для ширшої аудиторії. Флешмоби, вірусні виклики та перформанси в прямому ефірі – це лише деякі з нових форматів, що виникають у цій динамічній сфері. Ці інноваційні підходи стирають межі між художником та глядачем, перетворюючи перформанс на спільний досвід. Соціальні мережі не лише розширюють аудиторію, але й надають художникам потужну платформу для підвищення обізнаності про важливі соціальні проблеми, стимулювання дискусій та мобілізації людей до дії. Швидкоплинність інформаційного потоку в соціальних мережах може призвести до того, що твори мистецтва швидко загубляться, а алгоритми платформ можуть обмежувати доступ певних перформансів до ширшої аудиторії. Важливо також визнати, що віртуальне середовище соціальних мереж не може повною мірою відтворити чуттєвий досвід традиційного перформансу.

Всупереч цих обмежень, майбутнє мистецтва перформансу в соціальних мережах виглядає перспективним. Дослідження впливу

мистецтва перформансу в соціальних мережах на мистецтво та суспільство все ще перебуває на ранній стадії, але вже зараз очевидно, що ця нова форма мистецтва має значний потенціал для зміни того, як ми сприймаємо та переживаємо мистецтво.

Література:

1. Art Ukraine (2011). Що таке перформанс і з чим його їдять! URL: <https://artukraine.com.ua/ukr/n/chto-takoe-performans-i-kakova-ego-hudozhestvennaya-rol-uznayte-v-subbotu-v-nacionalnom-muzee/>
2. Max Dovey / emotional stock market. Max Dovey /. URL: <https://www.maxdovey.com/emotionalstockmarket/> (date of access: 10.05.2024).
3. Script– Lauren Lee McCarthy. Lauren Lee McCarthy. URL: <https://lauren-mccarthy.com/SCRIPT> (date of access: 10.05.2024).
4. Абрамович М. Пройти крізь стіни / Пер. з англ. О. Михеда. Київ: ArtHuss, 2018. 384 с. Серія UkrainianArtBook.
5. Врайт Г. Я. Соціальні мережі як інструмент сучасного мистецтва. У пошуку нових сенсів полікультурного світу. пововенний діалог культур: Мат. Міжнар. науков.-практ. Конф., м. Київ, 2–3 лют. 2023 р. С. 193.
6. Гончар К. (2019). Соціальні мережі як інструмент сучасного мистецтва. Науковий журнал Художня культура. Актуальні проблеми, (15 (2)), с. 13-16.
7. Перформанс – тлумачення, орфографія, новий правопис онлайн. Словник – тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=ПЕРФОМАНС> (дата звернення: 10.05.2024).
8. Рубрика (2019). Як зрозуміти перформанс: інструкція глядача. URL: <https://gubryka.com/article/zrozumity-performans/>
9. Русаков, С. (2023). Вплив імерсивних технологій на сприйняття мистецтва в контексті трансформації сучасного артринку: культурологічні аспекти дослідження. Питання культурології, (41), 121–133. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.41.2023.276701>
10. Скиба Ю. Ю., Лунько П. Є. Мистецтво перформансу як спосіб життя. Молодий вчений. О.: Молодий вчений, 2019. Вип. 11 (75), С. 281-284. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-61>